

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

26 februarie 2013^{* i}

„Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Domeniu de aplicare – Articolul 51 – Punere în aplicare a dreptului Uniunii – Sancționarea comportamentelor care aduc atingere unei resurse proprii a Uniunii – Articolul 50 – Principiul *ne bis in idem* – Sistem național care implică două proceduri separate, administrativă și penală, pentru sancționarea aceluiași comportament ilicit – Compatibilitate”

În cauza C-617/10,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Haparanda tingsrätt (Suedia), prin decizia din 23 decembrie 2010, primită de Curte la 27 decembrie 2010, în procedura

Åklagaren

împotriva

Hans Åkerberg Fransson,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, domnii A. Tizzano, M. Ilešić, G. Arestis și J. Malenovský, președinți de cameră, domnii A. Borg Barthet și J.-C. Bonichot, doamna C. Toader și domnii J.-J. Kasel și M. Safjan (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 24 ianuarie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Åkerberg Fransson, de J. Sterner, avocat, și de U. Bernitz, professor;
- pentru guvernul suedez, de A. Falk și de S. Johannesson, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vlácil, în calitate de agenți;
- pentru guvernul danez, de C. Vang, în calitate de agent;
- pentru guvernul german, de T. Henze, în calitate de agent;

* Limba de procedură: suedeza.

- pentru Irlanda, de D. O'Hagan, în calitate de agent, asistat de M. McDowell, SC;
- pentru guvernul elen, de K. Paraskevopoulou și de Z. Chatzipavlou, în calitate de agenți;
- pentru guvernul francez, de N. Rouam, în calitate de agent;
- pentru guvernul olandez, de C. Wissels și de J. Langer, în calitate de agenți;
- pentru guvernul austriac, de C. Pesendorfer, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de R. Lyal și de J. Enegren, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 iunie 2012,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea principiului *ne bis in idem* în dreptul Uniunii.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Åklagaren (Ministerul Public), pe de o parte, și domnul Åkerberg Fransson, pe de altă parte, cu privire la urmărirea penală desfășurată de Ministerul Public sub aspectul unor infracțiuni fiscale în formă agravată.

Cadrul juridic

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

- 3 Articolul 4 din Protocolul nr. 7 anexat la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnat la Strasbourg la 22 noiembrie 1984 (denumit în continuare „Protocolul nr. 7 la CEDO”), intitulat „Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori”, prevede următoarele:

„1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.

2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată.

3. Nicio derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul articolului 15 din [Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare «CEDO»)].”

Dreptul Uniunii

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

- 4 Articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), intitulat „Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune”, are următorul cuprins:

„Nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea.”

- 5 Articolul 51 din cartă definește domeniul de aplicare al acesteia după cum urmează:

„1. Dispozițiile prezentei carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens și cu respectarea limitelor competențelor conferite Uniunii de tratate.

2. Prezenta cartă nu extinde domeniul de aplicare a dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nicio competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de tratate.”

A șasea directivă 77/388/CEE

- 6 Articolul 22 din A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare (JO L 145, p.1, denumită în continuare „A șasea directivă”), în versiunea care rezultă din cuprinsul articolului 28h din aceasta, prevede:

„[...]

- (4) (a) Fiecare persoană impozabilă depune o declarație în termenul care urmează a fi stabilit de statele membre. [...]

[...]

- (8) Statele membre pot impune alte obligații pe care le consideră necesare pentru perceperea și colectarea corectă a taxei și pentru a preveni fraudă [...]

[...]”

Dreptul suedez

- 7 Articolul 2 din Legea 1971:69 privind infracțiunile fiscale [skattebrottslagen (1971:69), denumită în continuare „skattebrottslagen”] este astfel redactat:

„Fapta persoanei care furnizează cu intenție informații false autorităților, cu excepția cazului în care acestea sunt furnizate oral, sau care omite să depună declarații, declarații de venit sau alte informații solicitate la autoritățile relevante și prin aceasta dă naștere unui risc ca impozitul să nu fie vărsat la buget sau ca impozitul să fie luat în calcul sau rambursat în mod nelegal acestei persoane sau unui terț se pedepsește cu închisoare de cel mult doi ani pentru infracțiuni fiscale.”

8 Potrivit articolului 4 din skattebrottslagen:

„În cazul în care infracțiunea prevăzută la articolul 2 este considerată infracțiune gravă, pedeapsa pentru o asemenea infracțiune este închisoarea de la șase luni la șase ani.

La stabilirea gravității infracțiunii trebuie să se aibă în mod special în vedere dacă aceasta este săvârșită în legătură cu sume mari, dacă autorul a folosit documente false sau contabilitate falsă sau dacă respectivul comportament a făcut parte dintr-o infracțiune continuă sau la scară largă sau dacă a prezentat în vreun alt mod un grad de pericol ridicat.”

9 Legea 1990:324 privind stabilirea impozitelor [taxeringslagen (1990:324), denumită în continuare „taxeringslagen”] prevede în capitolul 5 articolul 1 din aceasta:

„În cazul în care contribuabilul a furnizat în cursul procedurii informații false în vederea stabilirii impozitului, cu excepția cazului în care acestea au fost furnizate oral, se percepe o taxă specială (taxă suplimentară). Aceeași taxă se percepe în cazul în care contribuabilul a furnizat astfel de informații în cursul unor proceduri judiciare fiscale, iar informațiile nu au fost acceptate în urma examinării pe fond.

Se consideră că informațiile sunt false dacă este evident că informațiile furnizate de contribuabil sunt inexacte sau că acesta a omis să furnizeze informațiile care i-au fost solicitate în vederea stabilirii deciziei de impunere. Cu toate acestea, se poate considera că informațiile respective nu sunt false dacă acestea, împreună cu alte informații care au fost furnizate, constituie o bază suficientă pentru stabilirea unei decizii corecte. Se poate considera de asemenea că informațiile respective nu sunt false dacă acestea sunt într-atât de nerezonabile, încât să nu poată constitui o bază de stabilire a unei decizii de impozitare.”

10 Capitolul 5 articolul 4 din taxeringslagen prevede:

„În cazul comunicării unei informații false, taxa suplimentară este de 40 la sută din impozitul prevăzut la articolul 1 primul paragraf punctele 1-5 din capitolul 1 care nu ar fi fost perceput de la contribuabil sau de la soțul acestuia în cazul în care informația falsă ar fi fost acceptată. În ceea ce privește taxa pe valoarea adăugată, taxa suplimentară este de 20 la sută din impozitul care ar fi fost în mod nelegal creditat în favoarea persoanei impozabile.

Taxa suplimentară se calculează la 10 la sută sau, în ceea ce privește taxa pe valoarea adăugată, la 5 la sută în cazul în care informațiile false au fost corectate sau ar fi putut fi corectate cu ajutorul documentelor justificative care se află în mod normal la dispoziția skatteverket [(administrația fiscală)] și care s-au aflat la dispoziția skatteverket înainte de sfârșitul lunii noiembrie din anul fiscal respectiv.”

11 Potrivit capitolului 5 articolul 14 din taxeringslagen:

„Contribuabilul este scutit în totalitate sau parțial de la plata taxelor speciale dacă se dovedește că erorile sau omisiunile sunt scuzabile sau dacă se dovedește că plata integrală a taxei ar fi în alt mod nejustificată. În cazul în care contribuabilul este scutit parțial de plata taxei, aceasta este redusă la jumătate sau la un sfert.

[...]

Pentru a stabili dacă ar fi în alt mod nejustificat să se perceapă integral taxa, trebuie să se aibă în mod special în vedere dacă:

[...]

- 3) erorile sau omisiunile au determinat de asemenea răspunderea contribuabilului pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute în skattebrottslagen sau aplicarea măsurii confiscării profiturilor obținute din activități infracționale în sensul articolului 1 ter din capitolul 36 al Codului penal [brottsbalken].”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 12 Domnul Åkerberg Fransson a fost citat la 9 iunie 2009 pentru a se prezenta în fața Haparanda tingsrätt (Tribunalul Districtului Haparanda), în cadrul unei proceduri pentru infracțiuni fiscale în formă agravată. El era învinuit că, în cuprinsul declarațiilor sale fiscale aferente exercițiilor financiare 2004 și 2005, ar fi furnizat informații inexacte care au expus trezoreria publică unor pierderi ale încasărilor legate de perceperea impozitului pe venit și a taxei pe valoarea adăugată (denumită în continuare „TVA”), pentru sumele de 319 143 SEK pentru exercițiul financiar 2004, din care 60 000 SEK reprezentând TVA, și de 307 633 SEK pentru exercițiul financiar 2005, din care 87 550 SEK reprezentând TVA. Domnul Åkerberg Fransson era de asemenea învinuit și sub aspectul nedeclarării contribuțiilor angajatorului pentru perioadele de referință din octombrie 2004 și din octombrie 2005, ceea ce a expus organismele sociale unor pierderi ale încasărilor pentru sumele de 35 690 SEK și, respectiv, de 35 862 SEK. Potrivit rechizitoriului, infracțiunile trebuiau considerate agravate, pe de o parte, din cauza importanței sumelor în cauză și, pe de altă parte, din cauza faptului că se însciau în cadrul unei activități infracționale sistematice de mare anvergură.
- 13 Prin decizia din 24 mai 2007, skatteverket a aplicat domnului Åkerberg Fransson, pentru exercițiul financiar 2004, o taxă suplimentară de 35 542 SEK pentru veniturile din activitatea sa economică, de 4 872 SEK pentru TVA și de 7 138 SEK pentru contribuțiile angajatorului. Ea i-a aplicat de asemenea, prin aceeași decizie, pentru exercițiul financiar 2005, o taxă suplimentară de 54 240 SEK pentru veniturile din activitatea sa economică, de 3 255 SEK pentru TVA și de 7 172 SEK pentru contribuțiile angajatorului. Aceste sancțiuni au fost însoțite de dobânzi. Împotriva sancțiunilor respective nu a fost exercitată nicio cale de atac în fața instanței administrative, termenul necesar în acest scop expirând la 31 decembrie 2010 în ceea ce privește exercițiul financiar 2004 și la 31 decembrie 2011 în ceea ce privește exercițiul financiar 2005. Decizia de aplicare a unor taxe suplimentare este motivată prin aceleași fapte de fals în declarații ca și cele reținute de Ministerul Public în procedura penală din litigiul principal.
- 14 În fața instanței *a quo*, se pune problema dacă trebuie să se renunțe la învinuirea adusă domnului Åkerberg Fransson pentru motivul că, în cadrul unei alte proceduri, el a fost deja sancționat pentru aceleași fapte, ceea ce ar contraveni interdicției aplicării unei pedepse duble pentru aceeași infracțiune, prevăzută la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO și la articolul 50 din cartă.
- 15 În aceste condiții, Haparanda tingsrätt a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Potrivit legii suedeze, pentru ca o instanță națională să poată înlătura aplicarea unor dispoziții naționale în legătură cu care se poate presupune că încalcă principiul *ne bis in idem* prevăzut la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la [CEDO] și, prin urmare, se poate presupune că încalcă și articolul 50 din [cartă], este necesar să se regăsească în acest sens un temei clar în CEDO sau în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. O astfel de condiție impusă de dreptul național cu privire la înlăturarea aplicării dispozițiilor naționale este compatibilă cu dreptul Uniunii și în special cu principiile sale generale, incluzând supremația și efectul direct al dreptului Uniunii?

- 2) Admisibilitatea unei învinuiri pentru săvârșirea unor infracțiuni fiscale intră sub incidența principiului *ne bis in idem* consacrat prin articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO și prin articolul 50 din cartă dacă anterior învinuitului i s-a impus într-o procedură administrativă o anumită sancțiune financiară (taxă suplimentară) pentru săvârșirea aceleiași fapte de fals în declarații?
- 3) Răspunsul la întrebarea 2 este influențat de faptul că trebuie să existe o coordonare a acestor sancțiuni astfel încât instanțele ordinare să aibă posibilitatea să reducă pedeapsa aplicată în procesul penal deoarece învinuitului i-a mai fost impusă plata unei taxe suplimentare pentru săvârșirea aceleiași fapte de fals în declarații?
- 4) În cadrul domeniului de aplicare al principiului *ne bis in idem* [...], este permis ca în anumite împrejurări să se aplice sancțiuni suplimentare în proceduri noi cu privire la același comportament care a fost examinat și care a condus la o decizie de impunere a unor sancțiuni împotriva unei persoane. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 2, condițiile privind aplicarea mai multor sancțiuni în proceduri distincte în temeiul principiului *ne bis in idem* sunt îndeplinite dacă în cadrul ultimei proceduri are loc o reexaminare a împrejurărilor cauzei, independentă de procedura anterioară?
- 5) Sistemul suedez care presupune impunerea unor taxe suplimentare și examinarea răspunderii pentru infracțiuni fiscale în cadrul unor proceduri distincte este întemeiat pe mai multe motive de interes general [...]. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 2, un sistem precum cel suedez este compatibil cu principiul *ne bis in idem* în cazul în care ar fi posibil să se instituie un sistem care nu ar intra sub incidența principiului *ne bis in idem*, fără a fi necesar să se abțină nici de la impunerea unor taxe suplimentare, nici de la pronunțarea unei decizii privind răspunderea pentru infracțiuni fiscale prin transferul competenței de impunere a unor taxe suplimentare de la skatteverket și, după caz, de la instanțele administrative la instanțele ordinare, pentru ca taxele suplimentare să fie examinate împreună cu învinuirea de săvârșire a unor infracțiuni fiscale?"

Cu privire la competența Curții

- 16 Guvernele suedez, ceh și danez, Irlanda și guvernul olandez, precum și Comisia Europeană contestă admisibilitatea întrebărilor preliminare. Curtea nu ar fi competentă să răspundă la acestea decât dacă sancțiunile fiscale aplicate domnului Åkerberg Fransson, precum și urmărirea penală declanșată împotriva acestuia din urmă care constituie obiectul procedurii principale ar proveni dintr-o punere în aplicare a dreptului Uniunii. Or, această situație nu s-ar regăsi nici în cazul textului național pe baza căruia au fost pronunțate sancțiunile fiscale, nici în cazul textului care servește drept fundament al urmăririi penale. Conform articolului 51 alineatul (1) din cartă, sancțiunile și urmărirea penală sus-menționate nu ar intra, așadar, sub incidența principiului *ne bis in idem* garantat prin articolul 50 din cartă.
- 17 În această privință, trebuie amintit că domeniul de aplicare al cartei, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, potrivit căruia dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.
- 18 Acest articol al cartei confirmă astfel jurisprudența Curții referitoare la măsura în care acțiunea statelor membre trebuie să se conformeze cerințelor care decurg din drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii.
- 19 Astfel, rezultă, în esență, din jurisprudența constantă a Curții că drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocație de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații. În această măsură, Curtea a amintit deja că nu poate aprecia, din perspectiva cartei, o reglementare națională care nu se situează în cadrul dreptului Uniunii. În

schimb, de îndată ce o asemenea reglementare intră în domeniul de aplicare al acestui drept, Curtea, sesizată cu titlu preliminar, trebuie să furnizeze toate elementele de interpretare necesare aprecierii de către instanța națională a conformității acestei reglementări cu drepturile fundamentale a căror respectare o asigură (a se vedea printre altele în acest sens Hotărârea din 18 iunie 1991, ERT, C-260/89, Rec., p. I-2925, punctul 42, Hotărârea din 29 mai 1997, Kremzow, C-299/95, Rec., p. I-2629, punctul 15, Hotărârea din 18 decembrie 1997, Annibaldi, C-309/96, Rec., p. I-7493, punctul 13, Hotărârea din 22 octombrie 2002, Roquette Frères, C-94/00, Rec., p. I-9011, punctul 25, Hotărârea din 18 decembrie 2008, Sopropé, C-349/07, Rep., p. I-10369, punctul 34, Hotărârea din 15 noiembrie 2011, Dereci și alții, C-256/11, Rep., p. I-11315, punctul 72, precum și Hotărârea din 7 iunie 2012, Vinkov, C-27/11, punctul 58).

- 20 Această definiție a domeniului de aplicare al drepturilor fundamentale ale Uniunii se coroborează cu explicațiile cu privire la articolul 51 din cartă, care, în conformitate cu articolului 6 alineatul (1) al treilea paragraf TUE și cu articolul 52 alineatul (7) din cartă, trebuie luate în considerare în vederea interpretării acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 decembrie 2010, DEB, C-279/09, Rep., p. I-13849, punctul 32). Potrivit explicațiilor amintite, „statelor membre le este impusă obligația de a respecta drepturile fundamentale definite în cadrul Uniunii numai în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii”.
- 21 Întrucât drepturile fundamentale garantate de cartă trebuie, în consecință, să fie respectate atunci când o reglementare națională intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, nu pot exista situații care să țină astfel de dreptul Uniunii fără ca drepturile fundamentale menționate să poată fi aplicate. Aplicabilitatea dreptului Uniunii o implică pe cea a drepturilor fundamentale garantate de cartă.
- 22 Atunci când, în schimb, o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe (a se vedea în acest sens Ordonanța din 12 iulie 2012, Currà și alții, C-466/11, punctul 26).
- 23 Aceste considerații corespund celor care stau la baza articolului 6 alineatul (1) TUE, potrivit căruia dispozițiile cuprinse în cartă nu extind în niciun fel competențele Uniunii astfel cum sunt definite în tratate. De asemenea, în temeiul articolului 51 alineatul (2) din cartă, aceasta din urmă nu extinde domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nicio competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de tratate (a se vedea Hotărârea Dereci și alții, citată anterior, punctul 71).
- 24 În speță, este necesar de la bun început să se sublinieze că sancțiunile fiscale și urmărirea penală care l-au vizat sau îl vizează pe domnul Åkerberg Fransson sunt legate în parte de neîndeplinirea obligațiilor sale declarative în materie de TVA.
- 25 Or, în materie de TVA, rezultă, pe de o parte, din articolul 2, din articolul 250 alineatul (1) și din articolul 273 din Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7), care reiau printre altele dispozițiile articolului 2 din A șasea directivă și ale articolului 22 alineatele (4) și (8) din aceeași directivă, în versiunea care rezultă din articolul 28h din aceasta, și, pe de altă parte, din articolul 4 alineatul (3) TUE că fiecare stat membru are obligația să adopte toate măsurile cu caracter legislativ și administrativ corespunzătoare pentru a asigura colectarea în integralitate a TVA-ului datorat pe teritoriul său și pentru a combate fraudă (a se vedea Hotărârea din 17 iulie 2008, Comisia/Italia, C-132/06, Rep., p. I-5457, punctele 37 și 46).
- 26 În plus, articolul 325 TFUE obligă statele membre să combată activitățile ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii prin măsuri care să descurajeze fraudele și să ofere o protecție efectivă și, în special, le obligă să adopte aceleași măsuri pentru a combate fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii precum cele pe care le adoptă pentru a combate fraudă care aduce

atingere propriilor interese financiare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 octombrie 2010, SGS Belgium și alții, C-367/09, Rep., p. I-10761, punctele 40-42). Or, întrucât resursele proprii ale Uniunii cuprind printre altele, potrivit articolului 2 alineatul (1) din Decizia 2007/436/CE, Euratom a Consiliului din 7 iunie 2007 privind sistemul de resurse proprii al Comunităților Europene (JO L 163, p. 17), veniturile din aplicarea unei cote uniforme a bazelor armonizate de evaluare a TVA-ului, stabilite în conformitate cu normele Uniunii, există astfel o legătură directă între colectarea veniturilor din TVA cu respectarea dreptului Uniunii aplicabil și punerea la dispoziția bugetului Uniunii a resurselor TVA corespunzătoare, de vreme ce orice lacună în colectarea celor dintâi se poate afla la originea unei reduceri a celor din urmă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 noiembrie 2011, Comisia/Germania, C-539/09, Rep., p. I-11235, punctul 72).

- 27 Rezultă de aici că sancțiuni fiscale și urmărirea penală pentru fraudă fiscală precum cele care l-au vizat sau îl vizează pe învinuitul din litigiul principal din cauza inexactității informațiilor furnizate în materie de TVA constituie o punere în aplicare a articolului 2, a articolului 250 alineatul (1) și a articolului 273 din Directiva 2006/112 (anterior articolele 2 și 22 din A șasea directivă) și a articolului 325 TFUE și, așadar, a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.
- 28 Faptul că reglementările naționale care servesc drept temei sancțiunilor fiscale și urmării penale menționate anterior nu ar fi fost adoptate pentru a transpune Directiva 2006/112 nu poate fi de natură să repună în discuție această concluzie, din moment ce prin aplicarea lor se tinde la sancționarea unei încălcări a dispozițiilor directivei menționate și se urmărește, așadar, punerea în aplicare a obligației impuse de tratat statelor membre de sancționare efectivă a comportamentelor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii.
- 29 În aceste condiții, atunci când o instanță a unui stat membru este chemată să controleze conformitatea cu drepturile fundamentale a unei dispoziții sau a unei măsuri naționale prin care, într-o situație în care acțiunea statelor membre nu este în întregime determinată de dreptul Uniunii, se pune în aplicare acest drept în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, autoritățile și instanțele naționale sunt libere să aplice standarde naționale de protecție a drepturilor fundamentale, cu condiția ca această aplicare să nu compromită nivelul de protecție prevăzut de cartă, astfel cum a fost interpretată de Curte, și nici supremația, unitatea și caracterul efectiv al dreptului Uniunii (a se vedea pentru acest din urmă aspect Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, punctul 60).
- 30 În acest scop, atunci când instanțele naționale trebuie să interpreteze dispozițiile cartei, ele au posibilitatea și, eventual, obligația de a sesiza Curtea cu titlu preliminar conform articolului 267 TFUE.
- 31 Din considerațiile care precedă rezultă că Curtea este competentă să răspundă la întrebările adresate și să furnizeze toate elementele de interpretare necesare aprecierii de către instanța de trimitere a conformității reglementării naționale cu principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua, la a treia și la a patra întrebare

- 32 Prin intermediul acestor întrebări, la care se impune să se dea un răspuns comun, Haparanda tingsrätt solicită, în esență, Curții să stabilească dacă principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă trebuie interpretat în sensul că se opune desfășurării urmării penale față de un învinuit sub aspectul unor infracțiuni fiscale, din moment ce acestuia din urmă i-a fost aplicată deja o sancțiune fiscală pentru aceleași fapte de fals în declarații.

- 33 În ceea ce privește aplicarea principiului *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă unei urmăriri penale pentru infracțiuni fiscale precum cea care face obiectul litigiului principal, ea presupune ca măsurile care au fost deja adoptate împotriva învinutului prin intermediul unei decizii rămase definitivă să îmbrace un caracter penal.
- 34 În această privință, trebuie arătat că articolul 50 din cartă nu se opune ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul TVA-ului, o combinație de sancțiuni fiscale și penale. Astfel, pentru a garanta perceperea integralității încasărilor din TVA și, prin aceasta, protecția intereselor financiare ale Uniunii, statele membre dispun de libertatea de alegere a sancțiunilor aplicabile (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 1989, Comisia/Grecia, 68/88, Rec., p. 2965, punctul 24, Hotărârea din 7 decembrie 2000, de Andrade, C-213/99, Rec., p. I-11083, punctul 19, și Hotărârea din 16 octombrie 2003, Hannl-Hofstetter, C-91/02, Rec., p. I-12077, punctul 17). Acestea pot, așadar, să îmbrace forma unor sancțiuni administrative, a unor sancțiuni penale sau a unei combinații a celor două. Doar atunci când sancțiunea fiscală îmbracă un caracter penal în sensul articolului 50 din cartă și este rămasă definitivă, se opune dispoziția menționată ca pentru aceleași fapte să se desfășoare o urmărire penală împotriva aceleiași persoane.
- 35 În continuare, trebuie amintit că, în vederea aprecierii naturii penale a sancțiunilor fiscale, sunt pertinente trei criterii. Primul este calificarea juridică a faptei ilicite în dreptul intern, al doilea, natura însăși a faptei ilicite, iar al treilea, natura și gradul de severitate a sancțiunii pe care persoana în cauză riscă să o suporte (Hotărârea din 5 iunie 2012, Bonda, C-489/10, punctul 37).
- 36 Revine instanței de trimitere competența de a aprecia, în lumina acestor criterii, dacă este necesar să se procedeze la o examinare a cumulului de sancțiuni fiscale și penale prevăzut de legislația națională în raport cu standardele naționale în sensul punctului 29 din prezenta hotărâre, ceea ce ar putea să o conducă, eventual, să considere acest cumul ca fiind contrar standardelor amintite, cu condiția ca sancțiunile restante să fie efective, proporționale și disuasive (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea Comisia/Grecia, citată anterior, punctul 24, Hotărârea din 10 iulie 1990, Hansen, C-326/88, Rec., p. I-2911, punctul 17, Hotărârea din 30 septembrie 2003, Inspire Art, C-167/01, Rec., p. I-10155, punctul 62, Hotărârea din 15 ianuarie 2004, Penycoed, C-230/01, Rec., p. I-937, punctul 36, precum și Hotărârea din 3 mai 2005, Berlusconi și alții, C-387/02, C-391/02 și C-403/02, Rec., p. I-3565 punctul 65).
- 37 Rezultă din considerațiile care precedă că trebuie să se răspundă la a doua, la a treia și la a patra întrebare că principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă nu se opune ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul TVA-ului, în mod succesiv, o sancțiune fiscală și o sancțiune penală în măsura în care prima sancțiune nu îmbracă un caracter penal, aspect care trebuie verificat de instanța națională.

Cu privire la a cincea întrebare

- 38 Prin intermediul celei de a cincea întrebări, Haparanda tingsrätt solicită în esență Curții să stabilească compatibilitatea cu principiul *ne bis in idem* garantat prin articolul 50 din cartă a unei legislații naționale care autorizează, în caz de fraudă fiscală, cumulul de sancțiuni fiscale și penale pronunțate de aceeași instanță.
- 39 În această privință, trebuie amintit de la bun început că, în cadrul procedurii instituite la articolul 267 TFUE, revine numai instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată competența să aprecieze, în raport cu particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință,

întrucât întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (a se vedea printre altele Hotărârea din 8 septembrie 2011, *Paint Graphos* și alții, C-78/08-C-80/08, Rep., p. I-7611, punctul 30 și jurisprudența citată).

- 40 Prezumția de relevanță aferentă întrebărilor adresate cu titlu preliminar de instanțele naționale nu poate fi înlăturată decât cu titlu excepțional, dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea *Paint Graphos* și alții, citată anterior, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 41 În speță, din decizia de trimitere reiese că legislația națională la care face referire instanța *a quo* nu este cea aplicabilă litigiului principal și nu există pentru moment în ordinea juridică suedeză.
- 42 Trebuie, așadar, ca a cincea întrebare să fie declarată inadmisibilă, funcția conferită Curții, în cadrul articolului 267 TFUE, fiind de a contribui la administrarea justiției în statele membre, iar nu de a formula opinii consultative asupra unor probleme generale sau ipotetice (a se vedea printre altele Hotărârea *Paint Graphos* și alții, citată anterior, punctul 32 și jurisprudența citată).

Cu privire la prima întrebare

- 43 Prin intermediul primei întrebări, *Haparanda tingsrätt* solicită, în esență, Curții să stabilească compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unei practici judiciare naționale care subordonează obligația instanței naționale de a lăsa neaplicată orice dispoziție contrară unui drept fundamental garantat de CEDO și de cartă condiției ca această contrarietate să reiasă cu claritate din textele în cauză sau din jurisprudența aferentă.
- 44 În ceea ce privește, mai întâi, consecințele care trebuie deduse de instanța națională dintr-un conflict între dreptul național și CEDO, trebuie amintit că deși, așa cum confirmă articolul 6 alineatul (3) TUE, drepturile fundamentale, astfel cum sunt acestea garantate de CEDO, constituie principii generale ale dreptului Uniunii și deși articolul 52 alineatul (3) din cartă impune să se dea drepturilor conținute în aceasta corespunzătoare drepturilor garantate de CEDO același înțeles și aceeași întindere precum cele pe care le conferă convenția amintită, aceasta din urmă nu constituie, atât timp cât Uniunea nu a aderat la ea, un instrument juridic integrat formal în ordinea juridică a Uniunii. În consecință, dreptul Uniunii nu reglementează raporturile dintre CEDO și ordinele juridice ale statelor membre și nu stabilește nici consecințele care trebuie deduse de instanța națională în cazul unui conflict între drepturile garantate de această convenție și o normă de drept național (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 aprilie 2012, *Kamberaj*, C-571/10, punctul 62).
- 45 În ceea ce privește, în continuare, consecințele care trebuie deduse de instanța națională dintr-un conflict între dispozițiile dreptului național și drepturile garantate de cartă, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că instanța națională care trebuie să aplice, în cadrul competenței sale, dispozițiile dreptului Uniunii are obligația de a asigura efectul deplin al acestor norme, înlăturând, dacă este necesar, din oficiu aplicarea oricărei dispoziții contrare a legislației naționale, chiar ulterioară, fără a fi necesar să solicite sau să aștepte înlăturarea prealabilă a acesteia pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional (Hotărârea din 9 martie 1978, *Simmenthal*, 106/77, Rec., p. 629, punctele 21 și 24, Hotărârea din 19 noiembrie 2009, *Filipiak*, C-314/08, Rep., p. I-11049, punctul 81, precum și Hotărârea din 22 iunie 2010, *Melki și Abdeli*, C-188/10 și C-189/10, Rep., p. I-5667, punctul 43).
- 46 Astfel, ar fi incompatibilă cu cerințele inerente înseși naturii dreptului Uniunii orice dispoziție dintr-o ordine juridică națională sau orice practică legislativă, administrativă sau judiciară ce ar avea ca efect diminuarea eficienței dreptului Uniunii prin faptul de a nega instanței competente să aplice acest

drept prerogativa de a face, chiar în momentul acestei aplicări, tot ceea ce este necesar pentru a înlătura dispozițiile legislative naționale care ar constitui eventual un obstacol în calea eficienței depline a normelor Uniunii (Hotărârea Melki și Abdeli, citată anterior, punctul 44 și jurisprudența citată).

- 47 Pe de altă parte, în temeiul articolului 267 TFUE, o instanță națională sesizată cu un litigiu privind dreptul Uniunii al cărui înțeles sau întindere nu îi sunt clare poate sau, după caz, trebuie să sesizeze Curtea cu problemele de interpretare referitoare la dispoziția dreptului Uniunii în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 1982, Cilfit și alții, 283/81, Rec., p. 3415).
- 48 Rezultă că dreptul Uniunii se opune unei practici judiciare care subordonează obligația instanței naționale de a lăsa neaplicată orice dispoziție contrară unui drept fundamental garantat de cartă condiției ca această contrarietate să reiasă cu claritate din textul acestei carte sau din jurisprudența aferentă, din moment ce refuză instanței naționale puterea de a aprecia pe deplin, eventual cu cooperarea Curții, compatibilitatea respectivei dispoziții cu aceeași cartă.
- 49 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că:
- dreptul Uniunii nu reglementează raporturile dintre CEDO și ordinile juridice ale statelor membre și nu stabilește nici consecințele care trebuie deduse de instanța națională în cazul unui conflict între drepturile garantate de această convenție și o normă de drept național;
 - dreptul Uniunii se opune unei practici judiciare care subordonează obligația instanței naționale de a lăsa neaplicată orice dispoziție contrară unui drept fundamental garantat de cartă condiției ca această contrarietate să reiasă cu claritate din textul acestei carte sau din jurisprudența aferentă, din moment ce refuză instanței naționale puterea de a aprecia pe deplin, eventual cu cooperarea Curții, compatibilitatea respectivei dispoziții cu aceeași cartă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 50 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene nu se opune ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul taxei pe valoarea adăugată, în mod succesiv, o sancțiune fiscală și o sancțiune penală în măsura în care prima sancțiune nu îmbracă un caracter penal, aspect care trebuie verificat de instanța națională.**
- 2) **Dreptul Uniunii nu reglementează raporturile dintre Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și ordinile juridice ale statelor membre și nu stabilește nici consecințele care trebuie deduse de instanța națională în cazul unui conflict între drepturile garantate de această convenție și o normă de drept național.**

Dreptul Uniunii se opune unei practici judiciare care subordonează obligația instanței naționale de a lăsa neaplicată orice dispoziție contrară unui drept fundamental garantat de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene condiției ca această contrarietate să

reiasă cu claritate din textul acestei carte sau din jurisprudența aferentă, din moment ce refuză instanței naționale puterea de a aprecia pe deplin, eventual cu cooperarea Curții, compatibilitatea respectivei dispoziții cu aceeași carte.

Semnături

i — Punctele 26, 33, 34 și 35 din prezentul text au făcut obiectul unei modificări de ordin lingvistic ulterior primei publicări.